

İLKÖĞRETİM VE ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ ÖĞRENCİLERİN PROBLEM ALANLARININ TESPİTİ (Erzurum İli Örneği)

Fahri SEZER*

İsa Yücel İŞGÖR**

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin eğitim-öğretimle ilgili ne tür problemler yaşadıklarını tespit etmektir. Bu çalışma, Erzurum il merkezindeki ilköğretim ve ortaöğretim okullarında okuyan toplam 3941 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde frekans ve yüzdelik değerler kullanılmıştır. Verilerin analizi sonucunda ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin sağlık, okul, aile, ders, kişilik, meslek, gelecek, toplumsal ilişkiler alanlarında önemli oranda problemlerinin olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Problem alanları, ortaöğretim, ilköğretim, eğitim öğretim

Giriş

Genel bir perspektiften baktığımızda eğitim-öğretimin problem alanlarının modernitenin gelişim seyri ile paralel gittiğini söylemek klasik bir değerlendirme olsa gerek. Ancak eğitim-öğretim alanı ile ilgili yapılan her türlü değerlendirmenin klasik olma özelliğinden çok, bu değerlendirmeler ışığında sağaltıma yönelik atılan adımların etkinliğini daha can alıcı bir konumda görmekteyiz. Elbette ki eğitim-öğretimin problem alanları kültürel ve ekonomik değişimler ekseninde şekil alacaktır. Kaldı ki eğitim-öğretim bugün birçok alanda sıkça dem vurulan kavramlardan küreselleşmenin etkisini en çok hissettiğimiz alanların başında yer alır. Özellikle uzağı yakınlaştıran, bilinmeyen dünyaları deşifre eden ve insanlığı adeta birtakım teknolojik olanaklarla farklı tarzda uyaran bombardımanına tutan küreselleşme, bireyleri farklı problemlerin de odağı haline getirmektedir. Ve dahası bu yüzden insan davranışlarının kestirilebilirliği her geçen gün karmaşık bir yapı almaktadır. İşte bu durumdaki bireye verilecek eğitimin de ne yönde olacağı giderek içinden çıkılması güç bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evrensel anlamda eğitim alanındaki bu çaresiz kalışın en güzel fotoğraflarını görsel ve yazılı medyada yer alan okul içi şiddet, okulların fiziki yetersizliği, öğretmenlerin alan bilgisi konusundaki yetersizliği, öğrenci kişilik problemleri ve öğrencilerin sağlık problemleri gibi olumsuz birtakım olaylarla izlemekteyiz. Çözüm adına

* Dr.; Erzurum Spor Lisesi Rehber Öğretmeni

** Uzm.; Erzurum Rfıkı Salim Burçak Kız Meslek Lisesi Rehber Öğretmeni

neler yapılabileceği ile ilgili olarak, öncelikle problem durumlarının tespit edilmesi ve tespit edilen problemler çerçevesinde çözüme yönelik eylem planlarının hazırlanıp uygulamaya geçirilmesi genel bir yaklaşım tarzıdır.

Okullarda rehberlik servisleri tarafından uygulanan problem tarama anketleri bu noktada büyük önem taşımaktadır. Anket sonuçları çerçevesinde kurumun problem alanları istatistiksel veriler ışığında ele alınmakta ve tespit edilen problem alanlarının çözümüne yönelik planlamalar yapılmaktadır. Bu yöntem ile kurumun eğitim-öğretim problemleri tespit edilebileceği gibi eğitim-öğretim hayatının genel problem alanları da tespit edilebilmektedir.

Eğitim kurumlarında uygulanan problem tarama anketlerinin yapısına baktığımızda; bu anketlerin sağlık-beden, okul-ders-öğretmen, aile ilişkileri, toplumsal ilişkiler, meslek-gelecek ve kişilik gibi ana başlıkları kapsadığı görülmektedir.

Öğrencilerin sağlıklı bir fizyolojik yapıya sahip olması şüphesiz ki öğrenciye verilecek olan eğitim-öğretimi daha verimli kılacaktır. Öğrencilerin eğitim-öğretimle ilgili yaşadığı problemlerin temelinde bedensel birtakım rahatsızlıklar olabilmektedir. Bu nedenle eğitim-öğretim çalışmalarına başlamadan önce bireyin beden sağlığı ile ilgili taramaların yapılması ve bu yönde gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Son birkaç yıl içerisinde bakanlığın başlattığı okul sağlık taramaları bu yönde atılan önemli adımlardan birisidir. Ancak bu uygulamanın yıl içerisinde yayılarak daha kapsamlı bir şekilde yapılması, yapılan taramalardan daha olumlu sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

Okullarda öğrencilerin en çok sıkıntı yaşadığı problemlerin okul, ders ve öğretmenlerle ilgili olduğu görülmektedir. Son yıllarda okulların fiziki şartlarını iyileştirmeye yönelik birtakım adımlar bu yöndeki sıkıntıları bir nebze olsun azaltsa da okulların fiziki imkânlarının yetersizliği birçok öğrencinin ortak problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde öğrenciler tarafından ders ve öğretmenle ilgili problemler de sıklıkla dile getirilmektedir.

Öğrencilerin aile ilişkileri ve toplumsal ilişkiler ile ilgili problemleri öğrenciler tarafından gerçekçi bir şekilde pek ele alınmayan bir konu başlığıdır. Birçok öğrenci bu yöndeki problemlerini saklamakta veya ifade etme güçlüğü çekmektedir. Netice itibarıyla bu alan konunun uzmanları tarafından sorunsuz olarak algılanabilmektedir. Oysa problemleri itibarıyla rehberlik sevisini kullanan öğrencilerle yapılan görüşmelerde birçok problemin temelinde aile ve toplumsal ilişkilerin olduğu anlaşılmaktadır.

Meslek ve gelecek problem alanı öğrenci problemlerinin farklı bir bölümünü oluşturmaktadır. Mevcut ortaöğretime öğrenci seçme ve üniversiteye öğrenci seçme sistemlerinin öğrenci kaygı düzeylerini arttıran bir yapıda olması bu alandaki problemleri arttırmaktadır. Ülkemizde öğrenci sayısının fazla, istihdamın sınırlı oluşu merkezi sınav sistemi haricindeki alternatifleri de kısıtlamaktadır. Böyle bir durumda problemin çözümü noktasında pek bir mesafe alınmamaktadır.

Diğer problem alanlarından farklı olarak, öğrencilerin kişilikleri ile ilgili problemler daha hassas bir yaklaşımı gerektirmektedir. Bu yönde problemi olduğunu ifade eden birçok öğrenciye rastlanmaktadır. Bu tablo eğitim sistemi içerisinde öğrencilerin kendilerini algılayışları ile ilgili problem yaşadıklarını göstermektedir. Ancak

bu durumun öğrencilerin içerisinde bulunduğu gelişim döneminden de kaynaklanabileceği göz ardı edilmemesi gereken bir noktadır. Bu nedenle kişilik ile ilgili öğrenci problemlerinin bu bilgiler ışığında ele alınması sağlıklı olacaktır.

Problem

Araştırmada, “İlköğretim ve ortaöğretimde okuyan öğrencilerin problem alanları nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ilk ve ortaöğretimdeki öğrencilerin problem alanlarını belirlemek ve bu çerçevede problem alanlarına ilişkin çözüm yolları ortaya koymaktır.

Yöntem

Evren Örneklem

Araştırmanın evrenini Erzurum il merkezinde bulunan ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Erzurum il merkezindeki 5 farklı ilköğretim kurumunun 6, 7 ve 8. sınıflarında okuyan 1446 öğrenci ile 6 farklı ortaöğretim kurumunun 9, 10, 11 ve 12. sınıfında okuyan 2495 toplamda ise 3941 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak rasgele (random) örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması amacıyla ilköğretim ve ortaöğretim okullarında öğrencilerin problem alanlarını tespit etmek için sıkça kullanılan problem tarama envanteri kullanılmıştır. Bu envanter, öğrencilere en çok sıkıntı, üzüntü ve kaygı veren durumları saptamayı amaçlar. Lise (L) ve ortaokul (O) (6, 7 ve 8. sınıflar) formu olmak üzere iki ayrı formu vardır. Süreli bir test değildir. Tarama envanteridir. Ortaokul (ilköğretim ikinci kademe) ve liselere uygulanmaktadır. Bireysel ve grup olmak üzere iki şekilde uygulanabilir. Bireylere problemlerine ilişkin bir “Problem Listesi” verilir. Bireylerden bu problemlerden kendisini ifade eden maddeleri işaretlemeleri istenir.

Baymur (1959) tarafından S.A.R. Youth Inventory (Remmer ve arkadaşları, 1953) ve The Mooney Problem Check List (Mooney ve arkadaşları, 1950) gibi envanterlerde yer alan problemlerin Türk toplumuna uyarılması ve bu topluma özgü bazı problemlerin de eklenmesiyle geliştirilen bir envanterdir. Öğrencilerin çeşitli alanlara ilişkin problemlerini saptama amacıyla kullanılmaktadır. Envanterde altı alt alanla ilgili toplum 240 madde bulunmaktadır. Bu maddelerin her biri bir problemi ifade eden bir cümleden oluşmaktadır (Can, 2008).

İşlem

Araştırma sürecinde öğrencilerin problem alanlarını tespit edebilmek için ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan okul rehber öğretmenleri ile iletişime geçilmiş ve problem tarama envanteri öğrencilere uygulanmıştır. Bu uygulama sonrasında elde edilen sonuçlardan hareketle ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerin genel problem alanlarının neler olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 12.00 paket programı ile analiz edilmiştir. İstatistiksel analiz olarak yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde ilköğretim ve ortaöğretim okullarından toplanmış olan verilerin frekans ve yüzdelik değerleri saptanmış ve elde edilen bu sonuçların analizi sonrasında ortaya çıkan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

1. Ortaöğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören toplam 2495 öğrenciye problem tarama envanteri uygulanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1.1. Sağlık-Beden İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin sağlık-beden ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sağlık-Beden İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Sağlık-Beden	Halsiz ve iştahsızım.	35	1,4
	Dişlerimden rahatsızım.	19	0,7
	Gözlerimden rahatsızım.	86	3,4
	Sık sık başım ağrıyor.	58	2,3
	Kan gurubumu bilmiyorum.	375	15

Tablo 1’de görüldüğü üzere, ortaöğretim kurumundaki öğrencilerin sağlık-beden ile ilgili en çok göze çarpan problemi öğrencilerin kan grubunu bilmemeleri olmuştur. Bu problemin temel kaynağı, öğrencilerin ve ailelerinin bu konunun önemi hususunda yeterli bilince sahip olmamalarına bağlanabilir. Bu alanla ilgili diğer problemlerin temelinde ise ailenin ekonomik durumunun veya sağlığa verilen önem konusundaki yetersizliğinin olduğu düşünülmektedir.

1.2. Okul-Öğretmen-Ders İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin okul-öğretmen-ders ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Okul-Öğretmen-Ders İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Okul-Öğretmen-Ders	Verimli ders çalışma yollarını bilmiyorum.	334	13,3
	Okulda disiplin çok sıkı.	81	3,2
	Sosyal faaliyetler çok az.	160	6,4
	Spor tesisleri ve faaliyetleri yeterli değil.	759	30,4
	Ders programları iyi düzenlenmiyor.	188	4,7
	Derslere çalışmama rağmen başaramıyorum.	68	2,7
	Okulumuz temiz değil.	57	2,3
	Ders konuları çok ağır.	54	2,1
	Sınıfımız çok kalabalık ve gürültülü.	647	25,9
	Dersler ilgi çekici hale getirilmiyor.	77	3,08
	Yazılı sınavlarda zaman sorulara göre ayarlanmıyor.	102	4,08
	Giyimimize fazla karışılıyor.	400	16
	Kız erkek ayırımı yapılıyor.	240	9,6
	Teneffüs süresi yeterli değil.	440	17,6
Öğrencilerden fazla para toplanıyor.	450	18	

Tablo 2’de görüldüğü üzere, ortaöğretim kurumundaki öğrencilerin okul-öğretmen-ders ile ilgili en çok göze çarpan problemin okullarındaki spor tesisleri ve faaliyetlerinin yeterli olmadığını söylemeleri olmuştur. En sık ifade edilen bir diğer problem ise sınıfların çok kalabalık ve gürültülü olmasıdır. Bu problemlerin temel nedeninin, okulların fiziksel olarak yetersiz olmalarından kaynaklandığı görülmektedir; ancak bu durum, çalışmaların yapıldığı her okul için (özellikle sınıfların kalabalıklığı konusunda) geçerli değildir.

Başka bir problem ise, öğrencilerin okullardaki disiplinden şikâyetçi olmalarıdır. Ergenlerin farklı olma çabaları, yetişkinleri veya otoriteyi takmamaları, başkalarının bakış açılarını anlamakta zorlanmaları, zaman zaman kendine özgü iç dünyalarında yaşamaları gibi sorunlar ergenin kimlik oluşturma süreciyle ilgilidir (Can, 2002: 124). Bu süreçte özellikle okullarda düzenin sağlanmasına yönelik uygulanan disiplin kurallarının ergenler tarafından hoş karşılanmaması normal algılanmalıdır. Ancak uygulanan disiplin modellerinin mantığının ve gerekliliğinin öğrencilere kavratılması yolu ile bu sorunun aşılacağı düşünülmektedir.

Bu alanla ilgili diğer problemlerin, öğrencilerin akademik başarı elde etmeye yönelik çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış olduğu görülmektedir. Rehberliğin esası bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Kendini gerçekleştirme, psikolojik danışma ve rehberlik yardımının tüm boyutlarını içine alır (Kepçeoğlu, 1992: 9–10). Bu çerçeveden bakıldığında, öğrencilerin ifade ettiği bu problemlerin çözümünde birinci derecede görev alacak birim okul rehberlik servisleri olmalıdır. Bu nedenle öğrencilerin verimli ders çalışma yollarını bilmemeleri, sınavlarda süreyi yetiştirememeleri gibi hususlarda okul rehberlik servislerine önemli görevler düşmektedir.

1.3. Ev-Aile İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin ev-aile ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Ev-Aile İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Ev-Aile	Ailemin fazla baskısı beni sıkıyor.	179	7,1
	Aileme derdimi açamıyorum.	120	4,8

Tablo 3'te görüldüğü üzere, ortaöğretim kurumundaki öğrencilerin ev-aile ile ilgili en çok göze çarpan problemlerinin ailelerin fazla baskı yapması ve ailesine kendini ifade edememesi olmuştur. Aile, kişinin yaşamında belirleyici, yönlendirici, rehberlik edici, güven verici gibi birçok fonksiyona sahiptir. Ailenin içinde bulunduğu ekonomik güçlükler, ebeveynler arasındaki geçimsizlikler, işsizlik, rol çatışmaları, baskı ve zorlamalar çocuklar üzerinde problemlere neden olur (Can, 2002:127-128). Bu yaş grubundaki gençlerin ergenlik döneminde oldukları ve yaşanan bölgenin kültürel özellikleri de göz önüne alındığında bu tip sıkıntılarla karşılaşmaları kaçınılmazdır. Özellikle geleneksel aile ortamında yetişen gençlerin herhangi bir problemi ailelerine açma konusunda yeteri kadar iletişime girdiklerini söylemek doğru değildir.

Araştırmalar, anne babasını otoriter olarak algılayan çocukların, demokratik olarak algılayanlardan, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu (Öztürk, 1996); demokratik tutumun yüksek benlik saygısı ile ilgisiz ve otoriter tutumun da düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Akbaba, 1988). Ailenin otoriter tutumunun, bu probleme ek olarak, gencin üzerinde aşırı bir baskı hissetmesine de yol açtığı düşünülmektedir.

1.4. Toplumsal İlişkiler İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin toplumsal ilişkiler ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Toplumsal İlişkiler İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Toplumsal İlişkiler	Başkalarına güvenemiyorum.	73	2,9
	Çok çekingenim.	174	6,9
	Bazı arkadaşlarım kendini büyük görüyor.	210	8,4
	Kız erkek arkadaşlığı çevremde iyi karşılanmıyor.	200	8,01

Tablo 4 incelendiğinde, ortaöğretim kurumundaki öğrencilerin toplumsal ilişkiler ile ilgili en çok göze çarpan problemlerinin arkadaşlarının kendilerini büyük görmeleri ve kız erkek arkadaşlığının iyi karşılanmaması olarak ortaya çıkmıştır.

Toplumumuzda, yetişkin kızların ancak evlenmeyi düşündüğü erkekle gezmesine izin verilir. Kentlerimizde kız erkek arkadaşlığı görüldüğü kadar serbest ve açıktan onaylanan bir ilişki biçimi değildir. Kızların çoğu bir erkek arkadaşıyla parkta dolaşmayı bile gizli yapmak zorunda kalabilir (Yörükoğlu, 1996). Durum böyle olunca bunun ergenlik dönemindeki gençler için problem olarak algılanması kaçınılmazdır.

Ayrıca bu alanla ilgili olarak tespit edilen diğer problemlerin kaynağında da yine ergenlik döneminin genel karakteristik özelliklerinin olduğu söylenebilir. Bu problemin çözülmesi amacıyla sınıf öğretmenlerinin, sınıf öğretim etkinlikleri dışında okul psikolojik hizmetlerinden de faydalanarak bazı sorumluluklar almaları gerekmektedir. Bu sorumluluklar arasında öğretmenin, dinleyici ve yol gösterici olması, havale edici ve psikolojik yardım almayı destekleyici olması, insan potansiyellerini keşfedici olması, kariyer eğitimcisi, insan ilişkileri moderatörü olması gibi roller yer alır (Can, 2002: 112-135).

1.5. Meslek-Gelecek İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin meslek-gelecek ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Meslek-Gelecek İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Meslek-Gelecek	Gelecek için kaygılıyım.	170	6,8
	Meslek seçiminde güçlük çekiyorum.	414	16,6
	Üniversite sınavını kazanamayacağım korkusu yaşıyorum.	535	21,4
	Kısa zamanda bir mesleğe atılmak istiyorum.	52	2,09

Problem Alanı En Çok İfade Edilen Problemler f % Meslek-Gelecek Gelecek için kaygılıyım 170 6,8 Meslek seçiminde güçlük çekiyorum 414 16,6 Üniversite sınavını kazanamayacağım korkusu yaşıyorum 535 21,4 Kısa zamanda bir mesleğe atılmak istiyorum 52 2,09

Tablo 5 incelendiğinde, ortaöğretim kurumundaki öğrencilerin meslek-gelecek ile ilgili en dikkat çekici problemlerinin üniversite sınavlarını kazanamayacakları korkusunu yaşamaları ve meslek seçiminde güçlük çektiklerini söylemeleri olmuştur. Ailenin sosyoekonomik düzeyi ve gençlere sağladığı imkânların iyi olması onun mutlu bir gelecek kurmasında tek başına yeterli değildir. Gençlerin içinde buldukları sosyal ortamın onlara sunduğu imkânların da onların gelecek beklentileri üzerinde etkisi vardır. Gençlerin yaşadıkları ülke ve şehirlerin ekonomik durumları ve bu ortamların onlara gelecekte sunacakları imkânların da gencin gelecek konusunda kaygılanmasında veya umutlanmasında etkisi vardır (Hız, 1994). Özellikle gençlerin ortaöğretim kurumlarından mezun olduktan sonra bir buçuk milyonu aşkın rakipleri ile birlikte ÖSS'ye girecek olmalarını düşünmeleri bu olumsuz duyguları yaşamalarına yol açmaktadır.

1.6. Kişilik İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin kişilik ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Kişilik İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Kişilik	Çabuk heyecanlanıyorum.	690	27,6
	Utangacım.	69	2,7
	Çok sinirliyim.	298	11,9
	Çok hayal kuruyorum.	245	9,8

Tablo 6'da görüldüğü üzere, ortaöğretim kurumundaki öğrencilerin kişilik ile ilgili en çok göze çarpan problemleri çabuk heyecanlanıyor olmalarıdır. Ergenlerdeki duygusal gelişim ve değişim konusunda dikkati çeken ilk noktanın, duyguların yoğunluğundaki artış ve istikrarsızlık olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda söz konusu duygusal dalgalanmalar; karşı cinse âşık olma, mahcubiyet ve çekingenlik, aşırı hayal kurma, tedirginlik ve huzursuzluk, yalnız kalma isteği, çalışmaya karşı isteksizlik ve çabuk heyecanlanma gibi duygulanım durumlarıdır (Koç, 2004: 231). Bu çerçeveden bakıldığında, bu yaş dönemindeki öğrencilerde bu ve buna benzer durumların görülmesi gelişim döneminin bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak okullardaki rehberlik hizmeti sunan birimlerin bu durumun normalliğine ilişkin öğrencilere bilgi vermeleri ve duygulanım durumlarını anormal derecede yaşayan öğrencilere yönelik psikolojik destek sunmaları sağlıklı olacaktır.

2. İlköğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilere İlişkin Bulgular

İlköğretim kurumlarında öğrenim gören toplam 1446 öğrenciye problem tarama envanteri uygulanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

2.1. Sağlık-Beden İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin sağlık-beden ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: Sağlık-Beden İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Sağlık-Beden	İyi beslenemiyorum.	113	7,8
	Gözlerimden rahatsızım.	123	8,5
	Sık sık başım ağrıyor.	122	8,4

Tablo 7'de görüldüğü üzere, ilköğretim kurumundaki öğrencilerin sağlık-beden ile ilgili en çok göze çarpan üç problem tespit edilmiştir. Bu problemlerin temelinde ailenin ekonomik durumunun veya sağlığa verilen önem konusundaki yetersizliğinin olduğu düşünülmektedir. Ailenin maddi gücünün yetersiz oluşu, öğrencileri beslenme ve sağlık problemleri ile karşı karşıya getirmektedir (Korkmaz, 2006). Sağlıksız ve dengesiz beslenmenin sonucu olarak, öğrencilerde sağlık problemlerinin de ortaya çıkması kaçınılmazdır.

2.2. Okul-Öğretmen-Ders İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin okul-öğretmen-ders ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Okul-Öğretmen-Ders İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Okul-Öğretmen-Ders	Sosyal faaliyetler çok az.	340	23,5
	Spor tesisleri ve faaliyetleri yeterli değil.	429	29,6
	Ders programları iyi düzenlenmiyor.	377	26
	Okulumuz temiz değil.	400	27,6
	Sınıfımız çok kalabalık ve gürültülü.	460	31,8
	Dersler ilgi çekici hale getirilmiyor.	317	21,9
	Ders araçları yeterli değil.	356	24,6

Tablo 8’de görüldüğü üzere, ilköğretim kurumundaki öğrencilerin okul-öğretmen-ders ile ilgili en çok göze çarpan problemlerinin okulların fiziksel yetersizliği ile ilgili olduğu görülmektedir. Ortaöğretim okullarında genellikle okul binasına ek olarak spor salonu veya çok amaçlı salonlar yapılıyor ve birçok ortaöğretim kurumunda mevcut iken, ilköğretim kurumlarında maalesef bu husus ciddi bir şekilde ihmal edilmiştir. Özellikle araştırmanın yapıldığı ilde ilköğretim okullarının çoğunda spor salonu ve çok amaçlı salonlar bulunmamaktadır.

Araç-gereç ve imkânların yetersiz oluşu başarıyı etkileyen bir başka faktördür. Bu durumda, eğitimde etkinliği düşük, düz anlatım metodu kullanılmaktadır. Bu da öğrencilerin derse karşı ilgisini azaltmakta ve doğal olarak başarıyı düşürmektedir. Bu husus göz önüne alındığında, öğrencilerin ifade ettiği problemlerin çözümünün öğrenci başarısına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.3. Ev-Aile İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin ev-aile ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Ev-Aile İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Ev-Aile	Ailemin fazla baskısı beni sıkıyor.	144	9,9
	Aileme derdimi açamıyorum.	150	10,3
	Annem ve babamın fazla ilgisi beni sıkıyor.	135	9,2

Tablo 9’da görüldüğü üzere, ilköğretim kurumundaki öğrencilerin ev-aile ile ilgili en çok göze çarpan problemlerinin ortaöğretim öğrencilerinde de görüldüğü üzere ailelerin fazla baskı yapması ve öğrencinin kendini aileye açamaması olarak tespit edilmiştir. Bu problemlerin temelinde çocuk ile aile arasındaki iletişim yatkındır. Geleneksel aile ortamında yetişmiş ana-baba, çocuk yetiştirirken bu geleneksel tutumlarını sergilemeye çoğu zaman devam etmektedir. Bu da çocukların her-

hangi bir problemini ailelerine açma konusunda yeterli cesareti gösterememelerine yol açmaktadır.

Araştırmalar, anne babasını otoriter olarak algılayan çocukların, demokratik olarak algılayanlardan, kendini suçlama ve saldırganlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu (Öztürk, 1996); demokratik tutumun yüksek benlik saygısı ile ilgisiz ve otoriter tutumun da düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Akbaba, 1988). Ailenin bu otoriter tutumu çocukların üzerlerinde aşırı bir baskı hissetmelerine de yol açabilmektedir.

2.4. Toplumsal İlişkiler İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin toplumsal ilişkiler ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Toplumsal İlişkiler İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Toplumsal İlişkiler	Başkalarına güvenemiyorum.	240	16,6
	Çok çekingenim.	225	15,5
	Toplulukta herkesin benimle ilgilenmesini istiyorum.	206	14,2

Tablo 10 incelendiğinde, ilköğretim kurumundaki öğrencilerin toplumsal ilişkiler ile ilgili en çok göze çarpan problemlerinin başkalarına güvenememe, çekingen olma ve ilgi görme isteği olduğu görülmüştür. Bu problemlerin kaynağında da bu yaş grubunda bulunan öğrencilerin içinde bulunduğu gelişim döneminin genel karakteristik özelliği olduğu söylenebilir. Bu dönemde cinsel enerji bastırılmıştır. Sosyalleşme kendini gösterir. Kendi cinsinden olan arkadaşları ile oyun oynamak önem kazanır. Çocuk, kişilerle iletişim kurmayı önemser, merak ve öğrenme baskındır (Düzgün, 2002: 52). Bu özelliklerden dolayı, çocuklar, çevrelerinden gelecek olumlu ve olumsuz tepkilere karşı aşırı duyarlı hale gelirler.

Bu gelişim döneminin hasarsız geçirilmesi için, sınıf öğretmenleri ve okul psikolojik danışmanlarının sorumluluklar almaları gerekmektedir. Öğretmenlerin sınıflarında öğrencilerine karşı dinleyici, yol gösterici ve psikolojik yardım almayı destekleyici olması gerekmektedir. Okul psikolojik danışmanları ise öğrencilere özgüven geliştirici ve sosyalleşmelerine yardımcı olacak hizmetler sunmalıdırlar.

2.5. Meslek-Gelecek İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin meslek-gelecek ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Meslek-Gelecek İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Meslek-Gelecek	Meslek seçiminde güçlük çekiyorum.	192	13,2
	Üniversite sınavını kazanamayacağım korkusu yaşıyorum.	202	13,9

Tablo 11 incelendiğinde ilköğretim kurumundaki öğrencilerin meslek-gelecek ile ilgili en dikkat çekici problemlerinin üniversite sınavlarını kazanamayacakları korkusunu yaşamaları ve meslek seçiminde güçlük çektiklerini söylemeleri olmuştur. Yukarıda da bahsedildiği gibi, ailenin sosyoekonomik düzeyi ve çocuklara sağladığı imkânların iyi olması, bireyin mutlu bir gelecek kurmasında tek başına yeterli değildir. Bireylerin içinde buldukları sosyal ortamın ona sunduğu imkânların da, onun gelecek beklentileri üzerinde etkisi vardır. Bireyin yaşadığı ülke ve şehrin ekonomik durumu ve bu ortamların ona gelecekte sunacağı imkânların da onun gelecek konusunda kaygılanmasına veya umutlanmasında etkisi vardır (Hız, 1994).

Özellikle öğrenciler ilköğretimden itibaren sürekli sınavlara girmekte (Seviye belirleme sınavları 6., 7. ve 8. sınıflarda artık yapılmakta) ve mezun olduktan sonra iyi bir ortaöğretim kurumunda okumak için bir birbirleri ile yarışmaktadırlar. Devamında da bir buçuk milyonu aşkın rakipleri ile birlikte ÖSS sınavına girecek olmalarını düşünmeleri bu duygu ve düşünceleri yaşamalarına yol açmaktadır.

2.6. Kişilik İle İlgili Problem Durumlarına İlişkin Bulgu ve Yorumlar

İlköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin kişilik ile ilgili problem durumlarına ilişkin bulgular tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Kişilik İle İlgili Problem Durumlarının Dağılımı

Problem Alanı	En Çok İfade Edilen Problemler	f	%
Kişilik	Çabuk heyecanlanıyorum.	434	30
	Utangacım.	305	21,1
	Çok sınırlıyım.	258	17,8

Tablo 12’de görüldüğü üzere, ilköğretim kurumundaki öğrencilerin kişilik ile ilgili en çok göze çarpan problemlerinin çabuk heyecanlanma, utangaçlık ve sınırlılık olduğu saptanmıştır. Bu gelişim evresindeki öğrenciler bir işe dikkatini verme, çaba gösterme ve o işi başarıyla tamamlamanın hazzına varmaya başlar. Daha önceleri oyun oynamak onları tatmin ederken, bu dönemde kendi başına bir işi başarmak ya da üstesinden gelmek ister. Zihinsel olarak buna hazırdır. Çocuklar tüm bu beklenen olumlu gelişmelerin tersine çalışma ve başarılı olma arasında ilişki kurmada güçlükle çekebilir. Kendi iradesiyle üstlendiği ya da verilen görevlerde, okul çalışmalarında (akademik olmayan) başarılı olamayabilir. Bu durumda kendisine yönelik olumsuz tutum ve yetersizlik duygusu geliştirebilir (Eripek, 2008).

Bu gelişim özelliklerinden dolayı bu dönemde bulunan çocuklarda heyecanlanma, utangaçlık ve sınırlılık gibi psikolojik durumların görülmesi normaldir. Ancak öğrencilerin ve ailelerinin bu gelişim döneminin özellikleri hakkında mutlaka bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Çünkü bu tip durumlar, bazı aileleri çok tedirgin etmekte, bu da çocuğa olumsuz olarak yansımaktadır. Burada okulda görev alan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu çerçevede rehber öğretmenler; öğrencinin gelişim özellikleri hakkında aile ve öğretmenleri bilgilendirmeli ve öğrencide meydana gelen bu tür davranışlara aile ve öğretmenlerin ne tür tepki vermeleri gerektiği hakkında çalışmalar yapmalıdırlar.

Sonuç

Bu çalışma sonucunda ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin sağlık, okul, aile, ders, kişilik, meslek, gelecek, toplumsal ilişki alanlarında önemli oranda problemlerinin olduğu saptanmıştır. Bu problemlerden sağlık alanı ile ilgili olanlarının, çoğunlukla, ailenin sağlık konusundaki bilinçsizliğinden ve sağlık konusuna önem vermemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Okul-öğretmen ve ders alanı ile ilgili hem ilköğretimde hem de ortaöğretimde görülen problemlerin çoğunun okulların fiziksel olarak yetersizliklerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra, ders ve öğretmen konusunda öğrencilerin önemli problemlerinin olmadığı görülmüştür.

Ev ve aile alanı ile ilgili olarak da ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin problemlerinin farklılaşmadığı görülmüştür. Her iki eğitim seviyesinde okuyan öğrenciler, ailelerinin fazla baskı yaptığını ve aileleri ile yeterli iletişime giremediklerini problem olarak ifade etmişlerdir.

Toplumsal ilişkiler konusunda ilköğretim ve ortaöğretim öğrencileri arasında gelişim dönemlerinin farklılığından dolayı problem alanlarında az da olsa farklılığı olduğu görülmüştür. Özellikle ortaöğretim kurumundaki gençler, kız-erkek arkadaşlığının aile ve çevrede olumsuz karşılanmasından şikâyetçi iken, ilköğretimdeki öğrenciler, kendilerine gösterilen ilginin yetersizliğinden yakınmaktadır.

Meslek ve gelecekle ilgili olarak, her iki eğitim kademesinde de üniversite sınavını kazanamayacağı endişesinin ağırlıklı olduğu saptanmıştır. Öğrenciler, bir meslek edinme ve geleceklerini garanti altına alma anlamında üniversite sınavına hayati bir anlam yüklemektedirler. Bu durum, öğrencilerde gelecek kaygısını anormal bir çizgiye taşımaktadır. Çözümüne yönelik olarak, mesleki eğitime daha büyük önem verilmesi ve mesleki eğitimin önündeki istihdam engellerinin kaldırılması yönünde çalışmaların yapılması faydalı olacaktır.

Öğrenci kişilik problemleri ile ilgili olarak uygulanmakta olan gelişimsel rehberlik eksenli etkinliklerin uygulanmasına daha üst düzeyde önem verilmelidir. Ayrıca bu yöndeki etkinliklerin aileleri de kapsayacak şekilde genişletilmesi bu problemlerin giderilmesinde etkili olacaktır.

Öneriler

1. Okullarda ailelerin sağlık konusunda bilgilendirilmesi amacıyla sağlık kuruluşlarından da yardım alınarak seminerler yapılması faydalı olacaktır.
2. Özellikle iklim şartlarının uygun olmadığı doğu illerinde, öğrenciler sosyal faaliyetlerini yapmak amacıyla kapalı alanlara ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçların giderilmesinde, spor salonları önemli bir işleve sahiptir. Ancak birçok eğitim öğretim kurumunda, özellikle ilköğretim okullarında, spor faaliyetleri veya sosyal faaliyetlerin gerçekleştireceği salonlar bulunmamaktadır. Okul binalarına bu tip ek binaların yapılması önerilebilir.
3. Okullardaki mevcut hizmetli devlet memuru personeli temizlik işi için yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı okullardaki temizlik işinin özel sektör- lere verilmesinin daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

4. Sınıfların kalabalık olmasından kaynaklanan problemler, ancak derslik sayısının arttırılması ile ortadan kalkacaktır.
5. Ailelere, bireyin gelişim özellikleri hakkında eğitici seminerler verilmeli ve öğrencilerine yönelik yanlış tutumları yerine hangi tutumları sergilemeleri gerektiğine ilişkin bilgiler sunulmalıdır.
6. Her iki grubun ailelerine yönelik olarak, öğrencilerin içinde buldukları gelişim dönemlerine yaklaşım tarzlarının ne şekilde olması gerektiği konusunda eğitici çalışmaların yapılması faydalı olacaktır. Benzer çalışmanın eğitim öğretim personeline de genelleştirilmesinin olumlu sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akbaba, Sırrı (1988). **Anne-Baba Tutumlarının Bazı Kişilik Özellikleri Üzerine Etkisi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Can, Gürhan (2002). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Pagem A Yayınları, Ankara.
- Düzgün, Şükrü (2002). **İnsanda Gelişim ve Öğrenme**, Eser Ofset, Erzurum.
- Hız, Koşar (1994). **15-24 Yaş Arası Gençlerin Durumları ve Gelecek Beklentileri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Kepçeoğlu, M. (1992). **Psikolojik Danışma ve Rehberlik**, Ankara Yayınevi, Ankara.
- Koç, M. (2004). "Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri". **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (17): 231-256.
- <http://www.aof.anadolu.edu.tr>. "İlköğretim Çağı Çocuklarının Bilişsel, Bedensel ve Kişilik Özellikleri". Süleyman Eripek. Erişim Tarihi: 11.11.2008.
- <http://yayim.meb.gov.tr>. "Yüksek Öğretim Gençliğinin Problemleri". Ayşe Korkmaz. Erişim Tarihi: 05.11.2008.
- <http://www.psikoweb.com.tr>. "Rehberlikte Kullanılan Testler". Can, Gürhan (Editör) Erişim Tarihi: 19.12.2008.
- Öztürk, İ. (1990). **Anne-Baba Tutumlarının Üniversite Öğrencilerinin Bağımsızlık Duyguları Anlama Yakınlık ve Başatlık, Kendini Suçlama ve Saldırganlık Düzeylerine Etkisi**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Yörükoğlu, Atalay (1996). **Çocuk Ruh Sağlığı**, Özgür Yayınları, İstanbul.

THE DETERMINATION OF STUDENTS' PROBLEM AREAS IN ELEMENTARY AND SECONDARY SCHOOLS (Erzurum City Sample)

Fahri SEZER*

İsa Yücel İŞGÖR**

Abstract

The aim of this study is to determine what kind of problems students experience at the primary and secondary schools. This study has conducted with 3941 students studying in the primary and secondary schools in Erzurum. Frequencies and percentages were used in the data analysis. At the end of this process, it is determined that students studying at the primary and secondary schools in Erzurum have major problems in the areas of health, school, family, lecture, identity, occupation, future and social relationships.

Key Words: Problem areas, secondary, primary, education

* Dr.; Erzurum Sports High School Counselor

** Erzurum Rıfıkı Salim Burçak Girls Vocational High School Counselor